

Ël teorema 'd Pitàgora

Tradussion ëd Renato Agagliate

da un racont ëd Giovanni Guareschi

Finìa la lesson ël professor a l'é 'nviarasse an vers ca e, rivà al fond ëd le scale, a l'é dësblasse.

A l'han portalo 'nt ël let e a l'é vnùje 'l dottor ch'a l'ha ispezzionalo con soen.

- Ch'am dija pura senza gena 'd còsa ch'as trata - a l'ha bësbijà 'l professor. - I son vej e sol e i deuvo rende cont a gnun.

- Am dëspias! - a l'ha bërbojà 'l dottor. - Ma i deuvo confësseve ch'av resta nen pì che n'ora 'd vita.

- N'ora? Disoma pa 'd boricade! - a l'ha rëspondù 'l professor. E 'l dottor a l'é 'ndassne.

Ël vej a l'é restà sol 'nt la stansiòta an mesombra e malincònica come le stansie dj'obergi modest.

- Imaginomse! - a l'ha dit antra 'd chiel ël vej. -N'ora 'd vita! Col-là a l'é mat!

- A l'é nen mat, a l'ha dit la vrità - a l'ha rëspondù na vos. - I l'eve ancora tranteset minute.

Ël vej a l'ha vardà e a l'ha vëddù, setà 'ns na cadrega, ant ël canton, Catlin-a la Màira*.

- Scuseme - a l'ha dit cola Madama con la Ranza*. - Dagià ch'a-i é mach pì tranteses minute mi i speterìa ambelessì, s'av dësrangia nen.

- A l'é pa possibil tranteset minute - a l'ha fortì 'l vej. - I deuvo ancora s-ciairìje ai mè anlev ël teorema 'd Pitàgora.

- Gnente da fé, am dëspias - a l'ha rëspondù cola Madama. - A l'é decidusse parèj.

- Ma mi i deuvo ancor ës pieghé 'l teorema 'd Pitàgora. La dimostrassion dël teorema 'd Pitàgora a l'é 'l fundament. I capiss-ve? Le fundamenta 'd tut! A l'é pa possibil!

Catlin-a a l'ha slargà ij brass.

- A-i é gnente da fé. Figureve ch'i l'hai dovù porté via Archimede antramentre ch'a 'rsolvìa un problema franch antessant!

- Archimede! - a l'ha sciamà 'l vej. - Archimede a l'era 'l fundament 'd gnente!

L'amportansa d'Archimede an paragon a l'amportansa dla spiegassion dël teorema 'd Pitàgora a l'é na ròba ridicola!

- Ma voi i deuve capì ch'i l'hai dovù porté via 'd gent ch'a l'era an camin d'arsolve guère,

an camin d'anventé 'd ròbe strasordinàrie, an camin ëd pituré quàder bin amportant!

- Guerié, anventor, artista! Coj-là a son le fundamenta dla rovin-a dël mond! Ma ambelessì, mia cara Madama, as trata dla dimostrassion dël teorema 'd Pitàgora ch'a l'é la base 'd tut le studi dla geometria! A l'é la ciav!

Ël vej a l'ha spiegà dël perchè e dël perchè la dimostrassion dël teorema 'd Pitàgora a fussa a la base 'd tut e la Madama a la fin a l'ha sopatà la testa.

- Im rendo bin cont ma 'l Destin...

- Ël Destin? Mach ij fòj a diso che 'l Destin a sia a la base 'd tut, ant la vita! Ij viliach! Ël Destin a l'é un ch'a l'é fasse 'n nòm nen për ij sò mérit, ma për ij dèsmérit dj'àutri!

La Madama dla Ranza a l'é aussasse.

- Speté 'n moment, për piassi - a l'ha dit. - I torno sùbit.

A l'é 'ndà dal Destin e a l'ha contaje lòn ch'a l'avìa dit ël vej. E 'l Destin a l'é montà sël caval mat* e dòp un pò a intrava 'me na fùria 'nt la stansia.

- Còs a vorrìa dì? - a l'ha crijà 'l Destin.

- I veuj dì che chiel a l'é 'n pòver badòla qualsëssia - a l'ha rëspondù 'l vej pasi. - E che chiel, an comparision al teorema 'd Pitàgora, a l'é na pùles dè dnans a n'elefant!

- Ah, a l'é parèj? a l'ha grignà 'l Destin. - Mi antlora i conterà pròpi gnente!

- Nò. Come 'n papin sna gamba 'd bòsch, pròpi gnente!

- E allora stoma a vèdde chi ch'a chërpa, da sù a quìndes minute!

- Bela fòrsa! - a l'ha dit ël vej. - Chiel a tira vantagi* perchè a l'é pijame 'n colp! Bele 'l gagno dla portiera a savrà fé l'erlo*, an coste condission!

- Ma chi ch'a l'ha fave vnì 'n colp? - a l'ha ciamà, bronfi, ël Destin.

- Rason ëd circolassion. Chiel a-j intra gnente con la circolassion dël sangh. Chiel a sent lòn ch'a diso ij médech e peui a ciamava Catlin-a: "Da sù n'ora a meuir chiel-lì. Da sù doe ore a meuir col-là". Bela fòrsa!

- E antlora mi i-j diso che, s'i vorèissa, contut lòn ch'a l'ha dit ël dottor, chiel a vivrà d'àutri trantani!

Ël vej a l'ha sotghignà.

- Ch'am fasa nen rije!

- Chiel a tirerà anans ancora 30 ani, 2 mèis, 7 di, 2 ore e 8 minute.

- É, e 12 second - a l'ha fàit ël vej, për mincionelo*.

Ël Destin a l'é 'ndasne fòra dij feuj e Madama a l'ha pijà congé.

- Alora arvëdd-se da sù 30 ani - a l'ha dit Catlin-a la Màira. - Tutun a l'é na facenda bin dròla - a l'ha giontaje.

- Ma nò, gnun-e facende dròle - a l'ha protestà, fastudià. - Mi i l'avìa dijlo sùbit ch'a l'era nen possibil ch'im n'andèissa senza avèj podù spieghé la dimostrassion dël teorema 'd Pitàgora! Mia cara Madama: la dimostrassion dël teorema 'd Pitàgora a l'é 'l fundament ëd tut!

- I capisso- a l'ha bërbojà Catlin-a antramentre ch'as n'andasìa.

***

Èl di dòp a l'é rivaje 'l dottor e a l'ha trovà 'l professor ch'as fasìa la barba, e a l'é restà a boca duverta.

- Ma cost a l'é 'n miràcol! - a l'ha slamà 'l mèdich.

Èl vej a l'ha seguità a fesse la barba.

- Chiel, quand a l'era al ginàsio a l'ha capila bin la dimostrassion dël teorema 'd Pitàgora? - a l'ha ciamaje.

- Për carità! - a l'ha rëspondù 'l dottor. - Mi i l'avìa tre an aritmética e doi an geometria.

- As vëdd - a l'ha sentensià 'l vej. - S'a l'avèissa capi 'l teorema 'd Pitàgora ancheuj a sarìa nen un pòver èstùpid ch'a veul sotré la gent ch'a chërpa 'd salute. Èl teorema 'd Pitàgora a l'é 'l fundament ëd tut.

Èl mèdich a l'é andà a ca e a l'é nen èstàit tranquil fin-a a quand, an fognand ant le càssie ant ël solé, a l'ha nen trovà sò vej liber ëd matemàtica, con ël teorema 'd Pitàgora.

Ch'a l'é peui na gavada përchè a l'é na robëtta 'd cateti ch'a son istess a l'ipotenosa. Nò: as trata 'd doi quadrà e d'un triàngol ch'a son istess a l'adission dij cateti...

Bòja nèir! Anté ch'i l'hai butà mè liber ëd geometria?

* Catlin-a la Maira = la Morte (dall'effigie sulle carte da tarocchi)

* Madama con la ranza = Signora con la falce

* monté sël caval mat = andare su tutte le furie

* tira vantagi = se ne approfitta

* fé l'erlo = fare il bullo

* pèr mincionelo = per canzonarlo